

Monika Biesaga

Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków

monika.biesaga@interia.pl

CZY „SŁOIK” ZASTĄPIŁ „LEMINGA”?

*DYNAMIKA PRZEMIAN SEMANTYCZNO-PRAGMATYCZNYCH
W DYSKURSIE MEDIALNYM*

PORÓWNANIE DWÓCH NEOSEMANTYZMÓW

- ▣ Zakres znaczeniowy pokrywa się
- ▣ Nowe znaczenia zaistniały niemal równocześnie
- ▣ Widoczny wpływ współczesnych mediów z Internetem na czele
- ▣ Znaczenia odnoszą się do grup ludzkich istotnych z punktu widzenia dzisiejszego rozwoju gospodarczego i społecznego
- ▣ Występuje wartościowanie binarne na osi „swoi – obcy”, które wpływa na tworzenie się stereotypów i autostereotypów językowych

LEMING

CHRONOLOGIZACJA

2007 r.

Blogerski portal publicystyczny Salon24

Bloger: Galeria (19 XI 2007 r.)

Pomysł likwidacji PR [Polskiego Radia – dop. M.B] - wpisuje się doskonale w proces formowania bezmyślnych **Lemingów**, dla których pożywką ma być chała serwowana przez luzackie komercyjne media..

Bloger: FaxFlash (27 XI 2007 r.)

Czy można mieć pretensje do "**lemingów**", które się wpatrzyły w tefaleń i zasłuchały w "autorytety fiki-miki"?

CHRONOLOGIZACJA

2008 r.

Portal publicystyczny Salon24

Bloger: Łowca lemingów (13 V 2008 r.)

Jeżeli uważasz, że jesteś młody, przedsiębiorczy i wykształcony bo głosowałeś na PO, jeżeli myślisz, że cud nad Wisłą to nazwa rządowego programu reform, tylko za diabła nie wiesz, co wspólnego z tym mają ułani, i uważasz, że jedynym sposobem na rozwiązanie wszystkich problemów byłaby prywatyzacja Sejmu - to zapewne jesteś **lemingiem**.

2008-2011

Utrwalenie się neosemantyzmu w dyskursie prawicowym

POCHODZENIE ZNACZENIA

- ▣ Obraz lemingów rzucających się masowo w przepaść z filmu „White Wilderness” („Dzikie pustkowia”) z 1958 r.
- ▣ Zjawisko zakwestionowane przez naukę, przyjmowane za pewnik w kulturze popularnej

POCHODZENIE ZNACZENIA

▣ Użycia porównawcze (NKJP)

Siostra mnie ostrzegała, przyjaciółki... ale ja byłam **jak** ten **leming**, który wbrew wszystkiemu lezie nad urwisko i rzuca się w przepaść. Na sterty podobnych sobie. [Ewa Siarkiewicz „Kuźnia na rozdrożu”, 2008]

CZŁOWIEK. Ten najbardziej na Ziemi rozpowszechniony przedstawiciel fauny - brnie przed siebie, ku zagładzie, **jak lemingi**. [„Chorobliwe majaki”, Zielone Brygady. Pismo Ekologów, 1 IV 1993]

POCHODZENIE ZNACZENIA

- „Lemingi” - seria komputerowych gier o charakterze logiczno-zręcznościowym
- Celem gracza takie pokierowanie grupą lemingów, aby wykonywały one wspólnie pewnego rodzaju pracę, unikając tym samym masowego upadku w przepaść
- Wizja monotonnej pracy, wykonywanej w sposób mechaniczny przez grupę odindywidualizowanych lemingów

CHRONOLOGIZACJA

2011-2012

Identyfikacja neosemantyzmu
z językiem polityków konserwatywno-prawicowych

"**Lemingizacja** Platformy Obywatelskiej" pochodzi z kolei ze słownika Adama Hofmana. Oznacza w nim głosowanie za wszelką cenę na PO.

[psm, Łukasz Konarski, *Imposybilizm, czyli namiętne józiołenie polityków*, „Gazeta Wyborcza”, 22 VII 2011]

Lemingi? To głupie określenie. Ostatnio modne, zwłaszcza na prawicy. Definicja **leminga** jest taka: żyje w stadzie, idzie za tłumem, nie myśli samodzielnie, lansuje się.

[Grzegorz Sroczyński, *Charlotte - kultowe miejsce*, „Gazeta Wyborcza”, 5 I 2012]

CHRONOLOGIZACJA

2012

Upowszechnienie neosemantyzmu
w języku publicystyki

- Np. nic nie zrobił w sprawie Smoleńska, a więc nie zrobił nic,
żeby zasypać podział na Polskę **lemingów** i konfederację wolnych
Polaków - dodał.

[psm: *Prof. Krasnodębski: jest podział na Polskę lemingów i konfederację
niepodległych Polaków*, „Gazeta Wyborcza”, 8 VIII 2012]

Myślę, w Polsce są pewne podobieństwa: **lemingi** albo mohery
smoleńskie. Czy jest trzecia droga?

[Dorota Wodecka: *Bator: Moje przykazania od III do X*, „Gazeta Wyborcza”, 1 XI
2012]

CHRONOLOGIZACJA

Po 2012 r.

Leming = cechy wskazane wyżej + pracownik międzynarodowej korporacji

Polędwica wołowa w hurcie kosztuje 50-60 zł. W sklepie cena wzrasta do 80 zł. Dla przeciętnego rodaka to zdecydowanie za dużo, mimo że jesteśmy mięsożerni (ryby, zielenina czy sushi to u nas raczej margines popularny wśród **lemingów** z dużych miast).

[Piotr Miączyński, Leszek Kostrzewski, *Mamy za mało mięsa. Będziemy jeść niemieckie i duńskie*, „Gazeta Wyborcza”, 20 II 2013]

Po miesiącu biegnie 10km, po trzech startuje na półmaratonie, po pół roku w maratonie. Zaraz potem trafia do naszej kliniki. [...]

Najgorzej jak **lemingi** biorą się za bieganie...[Magda Sołtys, *Lemingi a bieganie*, „Gazeta Wyborcza”, 20 VI 2013]

Istnieją już nawet firmy, które zajmują się koordynowaniem obecności poszczególnych samochodów [food trucków- przyp. M.B.]tak, by stołecznym **lemingom** zapewnić zróżnicowanie diety. Wozy, które dla wygłodniałych biuralistów są dopustem bożym, tym większą serdecznością ciesza się późniejsza pora. w warunkach mniej

CHRONOLOGIZACJA

Po 2012 r.

znaczenie zostaje „przechwycone” przez osoby, do których się odnosi

Zmieniłam pracę i o to, jak każdy porządny **leming**, zmuszona jestem dojeżdżać do biurowców na Służewiec.

[List czytelniczki Anny: *Leming jedzie na Służewiec ściśnięty w pozycji glona*, „Gazeta Wyborcza”, 20 II 2013]

Od czasu do czasu, jak na prawdziwych **lemingów** przystało, spędzamy z naszymi przyjaciółmi wieczór w knajpie. Spotykamy się w jednym z supermodnych warszawskich lokali, zajadamy się pysznościami i wypijamy hektolitry wina.

[Damian Gajda, Aleksandra Kisiel, „*Zamknij się i przestań narzekać*”, czyli *dłaczego ciągle marudzimy*, kobieta.onet.pl, 5 II 2014]

WPŁYW INTERNETU

(PROFIL *KRAKOWSKI LEMING* W SIECI FACEBOOK)

W ten weekend mam

fokus na outdoor

Mam już imiona dla dzieci:

Córka: Sephora Syn: Rossmann

WPŁYW INTERNETU

(PROFIL WARSZAWSKI LEMING W SIECI FACEBOOK)

SŁOIK

- Kwerenda na stronach internetowych dzienników, tygodników

POLITYKA

no-

politycznych oraz

portali

publicystycznych

w **Polityce.pl**
codziennie świeże informacje ze świata polityki

Newsweek
POLSKA

GAZETA.PL

- Wyszukiwarka Google jako korpus

Operator („”) wymuszający wyszukiwanie określonego ciągu wyrazowego

+ prawdopodobieństwo kontekstowe

„jestem słoikiem”

„jesteś słoikiem”

„jest słoikiem”

CHRONOLOGIZACJA

- 2011 r. – pierwsze pisemne poświadczenie

Mieszkasz gdzie indziej, albo mieszkasz właśnie w Warszawie i jesteś **“słoikiem”**. Tak, tak o Was mówimy. Jeździsz co weekend do siebie, przywozisz słoiki z zupą i kotletami od Mamy na cały tydzień, narzekasz na to jak tu beznadziejnie w porównaniu do Twojego miasteczka.

[Blog: subiektyw.me, VII 2011]

- Narracje chronologizacyjne w prasie

Piotr zaklina się, że określenie **„słoik”** w odniesieniu do przyjezdnych słyszał już w 2003 albo 2004 r., kiedy kupił pierwszy samochód. To wtedy ktoś powiedział przy nim: **„Słoiki korkują wylotówki”**.

[Aleksandra Gumowska, Słoiki, czyli wojna „rodowitych” z „przyjezdnymi”, Newsweek, 17 XI 2012]

SŁOIK

- Osoba mieszkająca lub studiująca w Warszawie, pochodząca z mniejszego miasta lub wsi, przywożąca w słoikach jedzenie z domu rodziców

Pana rodzina walczyła w powstaniu?

Jan Ołdakowski: Babcia.

A wie pan, czyi dziadkowie nie walczyli?

Czyi? **Słoików**. Tych, którzy nie są "prawdziwymi warszawiakami"

- [Emilia Dłużewska: Jan Ołdakowski. Warszawski chaos przyciąga, Gazeta Wyborcza, 10 X 2015]

SŁOIK

▣ Student lub pracownik międzynarodowej korporacji

raz z kolegami ustaliliśmy, że zadanie z nas nie przekroczy 105-110% ustanowionej normy, aby w ten sposób zachować stabilność planów określonych przez zarząd. Co w tym czasie robiły **tzw. sloiki**? Nie zważając na ustalenia tłukły po 140%. Efekt? W następnym kwartale kierownictwo podnosiło normę o 10% bo przecież się da zrobić więcej.

A mi "**sloiki**" kojarzą się z wyścigiem szczurów i dążeniem do celu po trupach, bez względu na wszystko byle tylko udowodnić "Yes, I can". Przynajmniej takie mam obserwacje z mojej firmy.

[Forum pod artykułem: Katarzyna Kazimierowska, Okropne słowo "sloik" kojarzy mi się pozytywnie. Z zaradnością, pracowitością, siłą, Weekend, Gazeta.pl, 10 X 2015]

WPLYW INTERNETU

DEMOTYWATORY.PL

To przez "słoiki"

nie możesz znaleźć miejsca parkingowego

DEMOTYWATORY.PL

To przez "słoiki"

nie możesz znaleźć miejsca parkingowego

WPLÝW INTERNETU

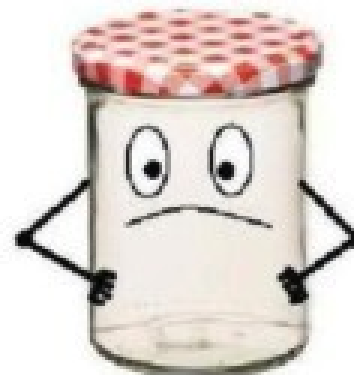

DEMOTYWATORY.PL

W Warszawie nie ma słoików!

Są tylko uchodźcy - z Chełma, Lublina, Ciechanowa...

POSZEDŁEM NA REFERENDUM

ALE CHCIELI MELDUNEK

GDZIE MIESZKA „SŁOIK”?

▣ Warszawa

Ginie podział na starych i nowych poznaniaków. W Warszawie mówi się "**słoiki**", my byśmy powiedzieli, używając lokalnego języka, że to "weki" przyjeżdżają. Okazało się, że te "weki" tak dużo wniosły do życia miasta, że bez nich, tak jak bez muzułmanów Francja, Poznań by sobie nie poradził.

[Natalia Mazur, „Poznań – miasto otwarte” – to niebezpieczne hasło, Gazeta Wyborcza, 9 X 2015]

▣ Jedno z dużych miast

W Warszawie, Krakowie, a także w Poznaniu, modne jest narzekanie na przyjezdnych, na "**słoików**". Ale to właśnie oni ubogacają miasto i wzmacniają jego pozycję.

[Adam Kompowski: Poznań w czepku urodzony, Gazeta Wyborcza, 3 IX 2015]

Zaczynali jako **słoiki** (jeszcze nie było tego słowa). Przyjezdni w dużych miastach – głównie w Warszawie, Krakowie, Łodzi, Wrocławiu i Poznaniu. Robili darmowe studia, ale na bonusy transformacji już się nie załapali.

[Martyna Bunda: Młodzi, wkurzeni, zadłużeni, Polityka, 27 I 2015]

LEMING

- Początkowo (za)pisane teksty publicystyczne
- Znaczenie rozwija się i utrwała w Internecie
- Osoby pracujące
- Znaczenie ustabilizowane, używane najczęściej w kontekstach politycznych oraz związanych ze stylem życia

SŁOIK

- Język mówiony pewnej grupy mieszkańców Warszawy
- Znaczenie rozwija się i utrwała w Internecie
- Osoby pracujące i studiujące
- Znaczenie nieustabilizowane, używane najczęściej w kontekstach związanych z nadmiarem ludności w stosunku do zasobów

NEOSEMANTYZMY „LEMING” ORAZ „SŁOIK”
ZWIĄZANE SĄ Z KLUCZOWYMI
PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI

MOŻLIWE ZATEM JEST ICH UTRWALENIE W
SYSTEMIE LEKSYKALNYM POLSZCZYZNY